

I. PRTENJAK, crkva Sv. Petra na Boninovu u Dubrovniku

dubrovačkoga područja. Od 1968. živi i radi u Bruxellesu, do 1983. kao odgovorni projektant u »Groupe Structures«, a potom samostalno. Unutar »Groupe Structures« radio je na urbanističkim planovima Bruxellesa, projektirao i izveo seriju naselja socijalnih stanova u Belgiji (Marche-en-Famenne, Namur, Ottignies), polikliniku u Fléronu, Nacionalni institut za audiovizualne komunikacije u Bruxellesu, niz turističkih građevina i stambenih naselja u Tunisu i Saudijskoj Arabiji; samostalno je projektirao nekoliko privatnih kuća i rekonstrukcija starih građevina u Belgiji. Od 1993. je arhitekt-partner biroa »Cooparch« u Bruxellesu, gdje projektira sjedište belgijske kompanije za telekomunikacije u Monsu te kao koautor izrađuje metodologiju za određivanje zaštitnih zona građevina spomeničke baštine u Bruxellesu. Za to vrijeme nastavlja suradnju u zemlji, u prvome redu teorijski i praktično djeluje na dubrovačkome području. Urbanističkom analizom područja Elafita (Lopud, Šipan) dao je važan prinos modelima korištenja zaštićenoga prostora. Projektirao je crkvu Sv. Petra na Boninovu u Dubrovniku (1979), preuređio unutrašnjost dubrovačke katedrale (1986) i muzeja u dominikanskome samostanu (1986), muzeja »Rupe« (1990), tvrđave »Revelin« (1990) te izveo niz manjih obnova i adaptacija na otoku Šipanu. Obnovio je Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu (1986) te Galeriju I. Meštrovića u Splitu (1991). Autor je izložbe »Dubrovnik – Plitvice – Split – hrvatski spomenici svjetske baštine« u Parizu 1992. Značajka je njegove arhitekture svjesno nastavljanje lokalne graditeljske tradicije, ali ne prijepisom detalja, nego prepoznavanjem klasičnosti proporcija, čistoćom volumena i ploha, te krajnjom jednostavnošću kojom postiže monumentalni dojam čak i kod malenih građevina. Sinteza toga rada prikazana je na samostalnoj izložbi u Zagrebu 1990; izlagao je također na Bijenalu u Veneciji (1992).

LIT.: Ž. Čorak, Crkva pokraj mora, ŽU, 1980, 29–30. — R. Ivančević, Mali centar velikog značaja, Arhitektura, 1981, 178–179. — T. Maroević, Kuća Skočimiš, ibid., 1984, 186–187–188. — Ž. Čorak, Projekt za crkvu Svih Svetih na Lapadu, ČIP, 1984, 373. — A. Badurina, B. Škunca i F. Škunca, Sakralni prostor tijekom povijesti i danas, Zagreb 1987. — J. Galjer, Ivan Prtenjak – Staro i novo (katalog), Zagreb 1990. — R. Ivančević, Arhitekt Ivan Prtenjak: staro – novo, ČIP, 1990, 4. — Lj. Domic, Bog i Hrvati, Danas, 22. I. 1993. — J. van Maldergem, Arhitekt Ivan Prtenjak, ČIP, 1994, 1–2. Ž. Č.

PRUKLJAN, selo nedaleko od Skradina na obali istoimenoga jezera. Otkriveni su ostaci prostrane rim. ladanjsko-gospodarske zgrade, dio termalnoga čvora i drugih prostorija, od kojih su neke imale mozaične podove. Pronađeni su ulomci raznobojne mramorne oplote, te mramorni stupovi i dekorirani arhit. elementi. Zgrada je imala vlastiti vodovod (od olovniha cijevi) dugačak oko 6 km. Na otočiću Stipanac su ostaci ant. i srednjovj. sakralne građevine. Uokolo otočića nađeni su ulomci liburnskih i rim. posuda, a nešto dalje i potopljeni ostaci nekih građevina.

LIT.: Z. Gunjača, Rezultati neobjavljenih i najnovijih arheoloških istraživanja antičkih i srednjovjekovnih lokaliteta na šibenskom području, u knjizi: Novija i neobjavljena istraživanja u Dalmaciji, Split 1978. Z. Gu.

PRVIĆ, otok pred Šibenikom s naseljima Lukom i Šepurinom. U Luci su otkriveni kasnoant. grobovi s amforama i ranohrv. grobovi s nakitom. Crkva i samostan Gospe od Milosti sagrađeni su u drugoj pol. XV. st., a poslije su više puta dograđivani; samostan je temeljito obnovljen nakon jednoga

požara. U jednome dograđenom zidu crkve nalazi se ulomak ranokršč. pilastra s karakterističnim križem, a u crkvi je grob Fausta Vrančića. U Luci su nađena dva glag. natpisa. U polju se nalazi crkva Sv. Ambroza, romaničko-gotičkih obilježja, poslije znatno preinačena, a u Šepurini crkva Sv. Jelene, u kojoj je bogato ukrašen drveni barokni oltar. Na S strani otoka nalazi se barokni ljetnikovac obitelji Draganić-Vrančić, u kojemu se čuva više umjetnina, među njima i portret Fausta Vrančića iz 1605.

LIT.: K. Stojić, Sela šibenskog kotara, Šibenik 1941, str. 157–167. — Z. Vinski, Starohrvatske naušnice u Arheološkom muzeju u Zagrebu, SHP, 1949, str. 22–24. — Horvat – Matejčić – Prijatelj, Barok. Z. Gu.

PRVOJE RADOSTIN, klesar i graditelj (XIV. st.); rodom Konavljanim. Obvezao se 1349. da će zajedno s Milošem Milčetinim zidati na dominikanskoj crkvi, a 1363. radio na crkvi Sv. Vlaha u Dubrovniku. Klesao građevne ukrase za kuće i palače.

LIT.: C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, Dubrovnik 1955, str. 36, 38.

PUČAR, Zvonimir, kolekcionar (Tržić kraj Jastrebarskoga, 28. I. 1898 – Zagreb, 30. IX. 1982). Izučio je trgovački zanat u Zagrebu. Između dva rata skupio je zbirku slika i kipova moderne hrv. umjetnosti (R. Auer, E. Vidović, V. Becić, J. Kljaković, Lj. Babić, M. Tartaglia, I. Job, V. Šeferov, B. Bulić, O. Mujadžić, F. Šimunović, S. Šohaj, I. Meštrović, F. Kršinić, I. Lozica). Zbirku je obogatio predmetima od stakla (XVIII–XIX. st.), porculana (XVIII–XIX. st.) i kovina (XVI–XIX. st.). Poslije II. svj. r. (do 1969) vodio je prodavaonicu antikviteta i umjetnina »Posrednik« u Zagrebu. B. Šu.

PUČIŠĆA, naselje na otoku Braču. Na lok. Čadi nađeni su ulomci rim. natpisa i skulpture; na groblju je nekadašnja benediktinska crkva Sv. Stjepana, a na Veloj Bračuti romaničko-gotička crkva Sv. Jurja. God. 1467. sagradio je Ciprijan Žuvetić prvi kaštel u naselju. Poslije su ih gradile i druge bogatije obitelji; ukupno ih je bilo trinaest ali je očuvano svega nekoliko. Iz doba renesanse potječu dva kamena reljefa na oltarima crkve Sv. Jurja na Veloj Bračuti i crkve Gospe od Batka iz 1533. U župnoj crkvi nad gl. oltarom nalazi se drveni reljef (rad F. Čiočića, 1578), oltarna slika Sv. Roka (Jacopo Palma ml.) i oltarna slika Gospe od Karmela (mlet. škola iz XVIII. st.). — Kraj naselja je ranokršč. crkva Sv. Stjepana, pregrađena u ranoj romanici.

LIT.: D. Vrsalović, D. Domančić i K. Prijatelj, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik, 1960, 4. N. B. B.

PUHALOVIĆ, Jurica, slikar (Zagreb, 28. I. 1952). Završio Akademiju u Zagrebu 1977 (M. Stančić). Usavršavao se na poslijediplomskom studiju kod F. Baće. Od druge pol. 70-ih godina radi instalacije i projekte *Inverzije i iluzioniranje*, 1978. Prozirne folije oslikava akvarelama i time uključuje treću dimenziju (*Bez naziva*, 1992). — Samostalno izlagao u Zagrebu, Mariboru i Cannesu.

PUHIERA, Mihovil, graditelj i kipar (XV/XVI. st.); rodom iz Hvara. Zaposlen na dvoru kralja Matije Korvina kao suradnik Ivana Duknovića. God. 1507. spominje se na radu u Zadru.

LIT.: C. Fisković, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959, str. 26. — Isti, Iz Duknovićeva kruga u Trogiru i Mađarskoj, Prilozi – Dalmacija, 1983, str. 199.

PUHOVSKI, Šarlota, slikarica (Temišvar, 14. IV. 1904). Studirala je u Budimpešti; u Zagrebu učila kod O. Postružnika (1929). Od 1937. djelovala kao kazališna kostimografkinja (M. Krleža, *Gospoda Glembajevi*, Zagreb 1938; B. Shaw, *Constance*, Zagreb 1956; G. Figueiredo, *Lisica i grozd*, Zadar 1960). Nakon 1960. bavi se slikanjem na svili (batik). Osim dekorativnih panoa s temama cvijeća i mrtve prirode, radi figuralne kompozicije (*Naše freske, Pravednici*). — Samostalno je izlagala u Zagrebu (1963, 1966, 1967, 1982), Veneciji (1964), Hvaru (1969) i Lausanni (1971). Bavila se dizajniranjem odjeće i nakita.

LIT.: E. Cvetkova, Šarlota Puhovski (katalog), Zagreb 1982.

P. C.

PULA, grad u J Istri. Počeci nastanjenosti sežu u daleku prošlost (paleolitički nalazi iz obližnje pećine Šandalja I otprilike iz ← milijun god.). P. se razvila iz gradinskoga naselja (← XVIII. do ← X. st.), o kojemu svjedoče ostaci ciklopskih zidina na I podnožju Kaštela, središnjega brežuljka, koji se lagano uzdiže iznad duboka zaljeva, zaštićena otocima. Ime *Pola* ilir. je podrijetla (spominje ga helenistički pjesnik Kalimah u legendi o Argonautima), a označuje izvor vode ili grad. Odnosi se na grupu gradinskih naselja u JZ Istri, među kojima je najvažnije Nezakcij. Ilirska je Pula (← 1000. do ← 177) živjela u sjeni Nezakcija, što potvrđuju siromašni

nalazi u žarnim grobovima velike nekropole uz unutrašnju stranu gradinskih zidina na I podnožju Kaštela.

Rim. vladavina (← 177. do 493) na početku ne donosi Puli nikakvih bitnih promjena. Proces snažne kolonizacije i romanizacije, te pretvaranje Pule u važno trgovačko središte i vojno pristanište započinje tek u drugoj pol. ← I. st. Oko ← 43. stekla je položaj kolonije, a njezino agrarno područje prostiralo se od Linskoga kanala do rijeke Raše. Najstarije rim. naselje imalo je u prvome redu značaj vojnoga uporišta na vrhu Kaštela, od kojega su još vidljivi ostaci zidina na I i J strani gornjega platoa. Na slobodnome prostoru, na uskome obalnom pojasu ispod Z i JZ podnožja Kaštela počeo se oblikovati obrtničko-trgovački i ribarski dio naselja.

U građanskim ratovima porušeni grad obnovio je car August; prapov. jezgra, oblika paukove mreže, upotpunjena je i proširena izgradnjom donjega dijela rim. grada, podijeljena na uglavnom pravilne četverokutne inzule. Tu je izgrađen forum, koji je u prvoj fazi imao središnji kapitolijski hram. Nakon proglašenja Augusta za »oca Domovine« (← 2) sagrađeni je hram posvećen, prema natpisu na frizu, caru Augustu i božici Romi. Hram ima četverokutnu osnovu, cela je zatvorena, a otvoreni pronaos čine četiri stupa s korintskim kapitelima na čelnoj i s dva na bočnim stranama. Za vladavine cara Vespazijana (69–79) porušena je rim. gradska bazilika i izgrađen je usporedno s Augustovim njemu sasvim sličan tzv. *Dijanin hram*, od kojega je očuvano začelje. — Od foruma su prema Kaštelu vodile peristilne stube, a na padini su bile terasasto izgrađene luksuzne gradske vile ukrašene podnim mozaicima i zidnim freskama. Donji dio grada bio je sustavno izgrađivan javnim i privatnim zgradama; očuvan je višebojni podni mozaik iz jedne gradske kuće iz III. st., na kojemu je prikazan mit. prizor kažnjavanja Dirke. — Od fortifikacijske rim. arhitekture vidljivi su dijelovi vanjskoga pojasa zidina na I podnožju gradskoga brežuljka. U njihovu su sastavu bila *Herkulova* i *Dvojna vrata*, te *Slavoluk Sergijevaca*. Na središnjemu čelnom bloku Herkulovih vrata isklesani su u plitku reljefu bradata glava s kovrčastom kosom i toljaga; vrata se prema natpisu datiraju oko sred. ← I. st. Dvojna vrata s dva presvođena prolaza, stilskim osobinama pripadaju vremenu Antonina (sred. II. st.). Slavoluk Sergijevaca (poslije ← 31), podignut s unutrašnje strane gradskih vrata, ističe se bogatom arhit. i reljefnom dekoracijom. Pilastre raščlanjuju vitki stupovi s korintskim kapitelima, unutrašnje vertikalne stijene otvora urešene su vinovom lozom s groždem, svod otvora je kasetiran (rozete, orao u borbi sa zmijom, dupini, sfinge i grifoni), uglove na gradskoj fasadi rese krilate Viktorije s vijencima; na frizu je natpis i reljef s puttima, dvoprezima, rim. i barbarskom vojničkom opremom. Pulski slavoluk, s dekorativnim i alegorijskim prikazima, te uklesanim podacima o Luciju Sergiju Lepidu, edilu i vojničkome tribunu, imao je trijumfalni i počasni značaj. — U rim. doba P. je imala dva kazališta. Veće, smješteno izvan gradskih zidina na J padinama brežuljka Zaro, građeno je u prvoj pol. I. st. Njegov opis, oblik i detalji arhit. kompozicije dani su na starim bakrorezima Pule (najpoznatiji S. Serlija iz 1536); pročelje je bilo široko 100 m, polumjer orkestre iznosio je 25 m, a gledalište na dva kata bilo je raščlanjeno lukovima i stupovima ukrašenim korintskim kapitelima. Drugo, manje, tzv. gradsko kazalište (ostaci na I padini brežuljka) jednim je dijelom usječeno u živu stijenu, a gornji mu je kat bio položen na zidane supstrukcije ispod kojih su se nalazili hodnici. Građevina je bila ukrašena mnogobrojnim reljefnim prikazima; datira se u vrijeme vladavine cara Hadrijana (117–138). — Rim. je *amfiteatar* smješten izvan zidina na Z padinama brežuljka Kaštanj. Po veličini je šesti među očuvanim amfiteatrima u svijetu (132,45 × 105 m, visina očuvanoga plašta iznosi 32,45 m, a mogao je primiti 23 000 gledatelja). Prvi, manji amfiteatar izgradio je car August, proširio ga je car Klaudije sred. I. st., a zadnja i konačna faza uređenja datira se u razdoblje vladavine Flavijevaca (69–81). Amfiteatar ima oblik policentrične kružnice sa središnjim dijelom (arenom) veličine 67,90 × 41,60 m. Dva glavna ulaza nalaze se u smjeru duže osi, a ulazilo se još na desetak sporednih vrata. Ispod borilišta, u smjeru duže osi, nalazila se velika podzemna galerija usječena u živu stijenu, u koju se ulazilo kroz dugi hodnik izravno s morske strane. U njoj su bile smještene sprave za podizanje gladijatora i zvijeri te drugih potrebnih predmeta u arenu. Unutrašnjost amfiteatra nije očuvana i danas je vidljiv samo raščlanjeni kameni plašt; dva kata ritmički ujednačenih arkada sa 72 luka i, u najgornjem katu, 64 četvrtasta prozora. Na unutrašnjoj strani plašta građevine, na posebnoj izbočini, bili su u rupe utaknuti drveni jarboli koji su nosili platneni krov (velarij). Specifičnost spomenika čine četiri kamena tornja inkorporirana u plašt građevine; u SZ

DIO AMFITEATRA U PULI

je tornju bilo spremište za snabdijevanje vodoskoka vodom. Nedaleko od amfiteatra, na SI strani, nalazile su se gladijatorske ćelije koje su bile spojene podzemnim hodnikom s arenom.

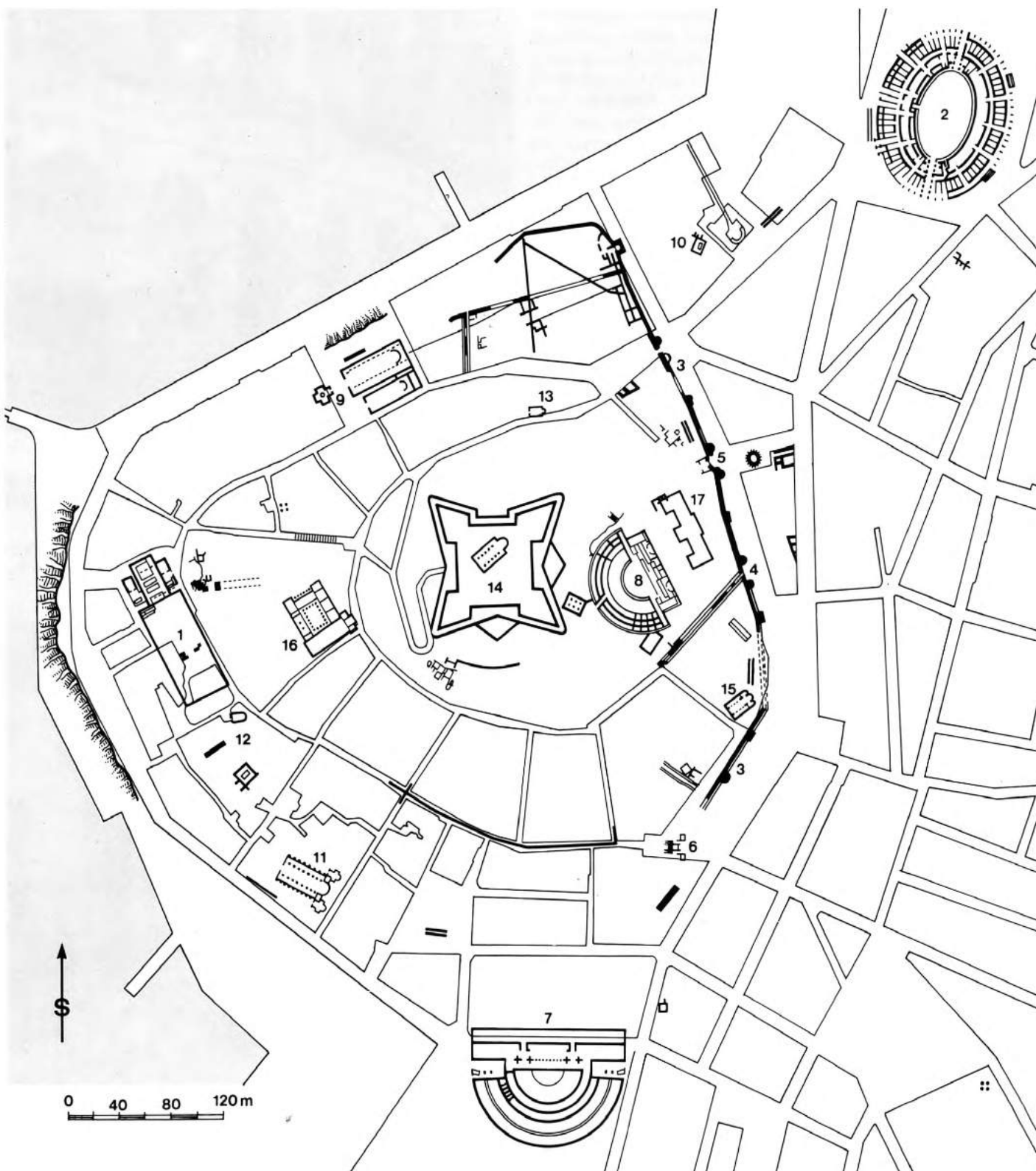
Pula je postala biskupsko središte u V. st., no sami počeci kršćanstva su stariji, o čemu svjedoči nalaz male dvoranske crkve iz poč. IV. st.,

SLAVOLUK SERGIJEVACA

otkrivene na području današnje katedrale. Iz toga je doba možda i bogomolja (?) čiji su ostaci očuvani u kapeli Sv. Ivana (u sastavu samostana Sv. Franje). Nakon Teodozijeva edikta (392) dolazi već na kraju IV. st. a osobito u V. st. do podizanja mnogobrojnih crkava koje pripadaju istočnojadransko-noričkopanonskome tipu, nastalom pod utjecajem Akvileje. *J* od današnje katedrale postojala je dvoranska crkva Sv. Tome podignuta na kraju IV. st.; poč. V. st. bila je produžena prema *I* i u tome novopodignute dijelu postavljena je supselija, odn. polukružna samostalno stojeća »sirijska« apsida, na što upućuju duboki temeljni zidovi. U oltarnome su grobu nađeni oko 1860. jedan zlatni i jedan srebrni relikvijar; srebrni (IV/V. st.) je ukrašen likovima Krista i njegovih apostola. *Katedrala* je podignuta

u V. st.; to je velika trobrodna bazilika koja je u osnovnome obliku očuvana do danas (kapiteli kolonade i lukovi arkada gotičkoga stila potječu iz XV. st.). Prostor za vjernike je odvojen od svetišta trima lukovima, položenima na dva križna pilasta; povišeni podij je prema *I* bio ograđen polukružnim zidićem ispred kojega su bile biskupska katedra i klupa za svećenike. Bočni portal katedrale s renesansnim reljefima (1457) potječe iz porušene benediktinske opatije Sv. Mihovila na Vrh. Krajem V. st. sagrađen je *Z* od bazilike, gotovo u njezinoj glavnoj osi, baptisterij križne osnove s kupolom, porušen 1885 (istražen 1912. i 1942–43). — Izvan gradskih zidina, na području nekropola, podignute su tijekom V. st. dvoranska grobljanska crkva Sv. Ivana kod Nimfeja (istražena 1906) i trobrodna

PULA, raspored najvažnijih spomenika: 1. forum, hramovi i Gradska palaća, 2. amfiteatar, 3. očuvani dijelovi gradskih zidina, 4. Herkulova vrata, 5. Dvojna vrata, 6. Slavoluk Sergijevaca, 7. veće antićko kazalište, 8. manje antićko kazalište, 9. katedrala, 10. Sv. Ivan kraj nimfeja, 11. Sv. Marija Formosa, 12. Sv. Nikola, 13. pravoslavna crkva Sv. Nikole, 14. Kaštel i crkva Sv. Vida, 15. Sv. Stjepan, 16. crkva i samostan Sv. Franje, 17. Arheološki muzej Istre

POLIPTIH U CRKVI SV. FRANJE U PULI

UNUTRAŠNOST KATEDRALE U PULI

BOČNI PORTAL KATEDRALE

groblljanska crkva Sv. Feličite (istražena 1909). Obje su crkve imale također polukružna sjedala za svećenike i ukrašeni višebojni podni mozaik.

Umj. je djelatnost osobito živa nakon uspostavljanja biz. vlasti (538). Ravski nadbiskup Maksimijan, rodom iz Vistra *J* od Rovinja, dao je sagraditi na području *Z* zidina trobrodnu baziliku Sv. Marije Formose s dekorativnim vanjskim lezenama i izbočenom, izvana poligonalnom apsidom, sakristijama i grobnim kapelama križna tlocrta; od toga je kompleksa ostala očuvana samo *J* kapela. Od bogata ukrasa očuvao se dio zidnoga mozaika iz konhe kapele s bizantsko-ravskim prikazom »*Traditio legis*«; ispod njega teče friz u štuku, ukrašen pticama koje nose vijenac s cvjetovima i plodovima. Ispred bazilike se nalazila velika benediktinska opatija, a u blizini jednobrodna crkva Sv. Nikole s lezenama, poligonalnom apsidom izvana te višebojnim podnim mozaikom (očuvani ostaci). Istome tipu pripada i u potpunosti očuvana današnja pravosl. crkva Sv. Nikole (druga pol. VI. st.); u crkvi je ikonostas, rad grč. majstora Tomiosa Batosa iz poč. XVIII. st. Na Vrh, izvan zidina, sagrađene su dvije srednjovj. međusobno spojene crkve, Sv. Mihovila i Sv. Klementa, porušene 1851; prva je bila trobrodna troapsidna bazilika s poligonalnim apsidama s vanjske strane, a druga troapsidna memorijalna građevina

KAPELA NEKADAŠNJE BAZILIKE SV. MARIJE FORMOSE

središnjega tipa. Osnovu jednaku onoj Sv. Klementa imala je i memorijalna crkva Sv. Katarine iz VI. st. na istoimenu otoku, porušena poč. XX. st. (istražena 1911).

Slavensko-avarsko-langobardski napadaji (599–611) donose i Puli duže razdoblje mirovanja na svim područjima umj. stvaranja. Tek od sred. VIII. st. dolazi do novih građevnih zahvata i do temeljite zamjene izvornoga kamenog crkv. namještaja novom pletenom skulpturom. Starijoj trobrodnoj grobljanskoj crkvi Sv. Feličite dodane su tri izbočene polukružne apside te je posvećena Sv. Ivanu (porušena), a sličnu tlocrtnu osnovu, prema podacima A. Devillea i P. Kandlera, imale su u isto doba podignute crkve Sv. Vida na Kaštelu i Sv. Stjepana na njegovim *J* padinama.

Nakon izvjesne krize u XII–XIII. st., umjetničko stvaranje dobiva nove poticaje pokretanjem velikih gradnji, krajem XIII. i poč. XIV. st. *Gradska palača*, podignuta 1296, zamišljena je kao simbol komunalne autonomije, što je zahtijevalo njezin monumentalan, razveden oblik te pročelje bogato skulptorskim ukrasima. Od izvornih dijelova postoji oštećeno ist. pročelje sa slijepim lukovima ispod krova i ugaonim karijatidama – zgrbljenim telamonom na juž. i sirenom na sjv. uglu – vrsnim primjercima figuralne kasnoromaničke plastike, rad mjesne kiparske radionice. — Crkva Sv. Franje građena je potkraj XIII. st. To je prostrana dvoranska crkva s tri četverokutne apside s križnorebrastim svodovima, koje se prema ladi otvaraju šiljastim trijumfalnim lukovima. Monumentalni crkv. portal ukrašen je nizom školjki, viticama koje se penju iz amfora, tordiranim i nazubljenim stupićima. U crkvi se nalazi vrstan drveni poliptih, bogato rezbarena okvira, s dva niza reljefnih likova svetaca i središnjim prikazom Majke Božje s djetetom (sred. XV. st.). Samostan s četverokutnim klastrom sagrađen je istodobno s crkvom, a obnovljen je u XV. st. Kapela Sv. Ivana u sredini ist. krila samostana romanička je građevina s jednostavnim gotičkim portalom i raskošno ažuriranim gotičkim biforama. — Iz razdoblja XV–XVI. st. očuvalo se nekoliko kuća s gotičkim i renesansnim detaljima. Reljef Gospe Milosrdne u luneti portala crkve Sv. Marije Milosrdnice primjer je gotičke skulpture u gradu, a vrlo kvalitetan kip Madone Navještenja (lapidarij u franjevačkom samostanu) primjer renesansnoga kiparstva. — Oko 1630. sagrađena je na Kaštelu velika bastionska tvrđava po franc. uzorima.

Nove poticaje za razvitak grad dobiva u drugoj pol. XIX. st., kada postaje sjedište austr. ratne mornarice. Nova arhit. ostvarenja imaju srednjoeur. obilježje; vrsnoćom se ističu neoklasicističke zgrade Admiraliteta i hotela »Riviere«, te neobiz. mornarička crkva Sv. Marije.

PULENA U OBLIKU
PIJETLA, XVII. st.
Muzej grada Trogira

PULENA U OBLIKU
ŽENSKÉ FIGURE IZ
KORČULE, XIX. st.
Split, Zavod za znanstveni
i umjetnički rad HAZU

Arheološki muzej Istre osn. je 1902. U njemu je izložena materijalna kultura stanovnika Istre, Cresa i Lošinja u prapovijesti, nalazi iz antike i ranoga srednjeg vijeka kao i zbirka ant. i ranosrednjovj. skulpture. U sastavu muzeja djeluju zbirke u Augustovu hramu («Rimska portretna skulptura») i u Areni («Maslinarstvo i vinogradarstvo»). *Povijesni muzej Istre*, osn. 1955, smješten je u Kaštelu. Od 1970. djeluje *Izložbeni salon*.

LIT.: A. Gnirs, Ein Führer durch die Baudenkmäler und Sammlungen, Wien 1915. — Isti, Istria praeromana, Karlsbad 1925. — F. Forlati, La chiesa ed il chiostro di San Francesco in Pola, Atti e memorie SIASP, 1929. — Inventario degli oggetti d'arte d'Istria, V, Provincia di Pola, Roma 1935. — Š. Mlakar, Antička Pula, Pula 1958. — J. Stojić, Kiparska radionica općinske palače u Puli, Peristil, 1965—66, 8—9. — B. Marušić, Kasnoantička i bizantska Pula, Pula 1967. — M. Malez, Otkriće najstarijeg kamenog oruđa u južnoj Istri, Jadranski zbornik, 1973—75, 9. — Pula (fotomonografija), Zagreb 1976. — M. Šuić, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 1976. — G. Cuscito, Cristianesimo antico ad Aquileia e in Istria, Trieste 1977. — V. Jurkić-Girardi, Skulptura Atisa iz Pule, Jadranski zbornik, 1976—78, 10. — B. Marušić, Kršćanstvo i poganstvo na tlu Istre u IV. i V. stoljeću, Arheološki vestnik (Ljubljana), 1978, 29. — Arheološki muzej Istre — Pula (vodič), Pula 1978. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. — Pula (fotomonografija), Zagreb 1984. — A. Rubbi, Tri tisuće godina urbaniteta, Zagreb 1995.

Br. Ma.

PULENA, ukrasni simbolični kip, najčešće ljudski lik, na pramcu jedrenjaka; obično je izrezbaren u drvu. Prikazuje kakav lik iz pomorskih legenda, sveca, personifikaciju nekoga pov. događaja, mitološki motiv, neobičnu životinju (u Dubrovniku se nazivala *bestion* a u Hvaru *zvir*), nacionalni amblem (lav, jednorog), lik osobe po kojoj je brod nosio ime i sl. — Očuvano je više kvalitetnih pulena: u Rijeci — Povijesni i pomorski muzej (poprsje muškarca i poprsje žene); u Zadru — Arheološki muzej (Sv. Juraj koji probada zmaja); u Splitu — Muzej grada (Zeus; dva ženska poprsja); u Dubrovniku — Pomorski muzej (djevojački lik); u Trogiru — Muzej grada (pijetao iz XVII. st.), predvorje palače Cipiko (naga žena s trogirске galije; kopija pijetla iz XVII. st.); u Hvaru — Općinska skupština (krilati zmaj s hvarske galije).

LIT.: I. Šišević, Naše stare pulene, Pomorstvo, 1952.

R. Mat.

PULITIKA, Đuro, slikar (Bosanka kraj Dubrovnika, 26. I. 1922). U slikarstvo ga uvodi K. Strajnić (1939). Polazio Akademiju u Zagrebu, ali je

Đ. PULITIKA, Vinogradi

